№ 157 Київ. Середа, 11-го (24) Липня (іюля) 1912 р. Ціна окремого № 3 коп: № 157

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА І ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК СЬОМИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі Велика Підвальна вул. д. 6.
Телефон редакції 1458.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1912

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб, в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перших шости місяців.

Ціна „Раді" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту), на 1/2 року—5 р. 50 к, на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закорд. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні, встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.

(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і змінять статті; більші статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищують ся. Рукописи, на яких не зазначені умови друку вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись провопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:
ЗА РЯДОК ПЕТІТУ, АБО ЗА ЙОГО МІСЦЕ:

перед текстом	20 коп.
після тексту	10 коп.
„стрічні повідомлення"	50 коп.

ЗА ПЕРШИЙ РАЗ платиться В ДВІЧІ.

Оповістки про пошукування праці—в Конторі редакції приймаються на льготних умовах.

ОПОВІСТКИ від окремих особ фірм і закладів, що мешкають, або мають свої Головні контори чи Управи *закордоном* і *скрізь в межах Російської Держави* за ВИКЛЮЧНИМИ губерніями: Київської, Харківської, Херсонської, Орловської, та Полтавської, опричь контори „Ради",—*приймаються виключно* в „ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТОРѢ ОБЪЯВЛЕНІЙ ТОРГ. ДОМА Л. и З. МЕТЦЛЬ и Ко. Москва, Мясницкая, домъ Сытова" та в ОТДѢЛАХ ТОГО Т.-Д.: „въ Петербургѣ",—Морская 11 Варшава,—Маршалковская 130; Вильно,—Большая 38; Лодзь—Петроковская 1 Парижѣ, —8, площ. Биржи".

В КОНТОРІ ГАЗЕТИ „РАДА"

Приймається передплата на нове видання Т-ва „Бр. А. и И. ГРАНАТЪ и Ко" в МОСКВІ

„Украинскій народъ въ его прошломъ и настоящемъ"

Видання виходить під *РЕДАКЦІЄЮ проф. Ф. К. Волкова, проф. М. О. Грушевського, проф. М. М. Ковалевського, акад. Ф. Е. Корша, проф. А. Е. Кримського, проф. М. І. Туган-Барановського й акад. А. А. Шахматова, при УЧАСТИ зазначених редакторів і таких письменників: А. І. Білоусенка, М. Ф. Біляшевського, В. В. Воронцова, В. Гнатюка, А. С. Грушевського, О. Я. Єфименкової, Т. П. Єфименка, С. А. Єфремова, І. П. Житецького, І. Зілинського, А. А. Кауфмана, І. Левина, А. Л. Маслова, Т. І. Осадчого, В. Охримовича, Д. І. Ріхтера, С. Рудницького, А. А. Русова, М. А. Славинського, І. М. Стешенка, М. І. Сумцова, С. Томашівського, В. В. Хижнякова, П. І. Чижевського, В. М. Щербаківського, Д. М. Щербаківського, Н. А. Янчука, А. І. Ярошевича.*

Зміст видання складатиметься з наукових праць на *російській* мові по такій програмі: І. Українознавство, II. Історія українського люду, III. Край і населення, IV. Антропологія й етнографія, V. Мова, VI. Література, VII. Мистецтво, VIII. Господарство, IX. Сучасне культурне й громадське життя.

Все видання розділено на 4 томи, приблизно на 1300 стор. великого формату.

ПЕРШИЙ ТОМ ВИЙДЕ в місяці Листопаді (октябрі) біж. року, а все видання закінчиться, по змозі, в 1914 році.

Видання буде оздоблено численними художніми репродукціями з памяток мистецтва й портретами на окремих вкладних аркушах. Частину репродукцій буде виконано англійською геліогравюрою. Rembrandt-Intaglio, частину ріжнобарвним і двохтоновим засобами. Опрічь того, до отділу „Край і населення" буде долучено географічні й етнографичні мапи, а до отділу етнографії-пояснюючі рисунки й малюнки на окремих аркушах.

ЦІНА ВИДАННЯ ПО ПЕРЕДПЛАТІ—*18 рубл.*, в гарних, напівшкуратяних палітурках—*22 рубл.* За пересилку по дійсній вартості.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: 1) при передплаті ВНОСИТЬСЯ в КОНТОРУ „РАДИ" 2 рублі завдатку і 10 коп. на гербову марку, решта суми *що місяця виплачується* по 2 рубл. 25 коп. до повної виплати коштовности всього видання й видатків на пересилку його; при такій передплаті томи висилаються по мірі їх виходу в світ.

2) При передплаті так само виплачується в конторі „Ради" 2 *рубл.* і 10 коп. на герб. марку, а при одібранню кожного тому—наложною платою по 5 *рубл.* на покриття передплати та ще поверх цього за пересилку й перевод виплати—скілько буде коштувати по почтовим обрахункам.

ПЕРЕДПЛАТНИКИ, ЩО МЕШКАЮТЬ В КИЇВІ, дістають томи видання без виплати почтових видатків.

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ на умовах щомісячної виплати обовязково підписувати бланк замовлення з умовами, бланк висилає контора „Ради" по одержанню завдатку і гербового збору, всього 2 рубл. 10 коп.

В окремій продажі ціна видання буде значно збільшена. 0-331-7

Літній театр Київського Купецького Зібрання

Трупа українських артистів М. САДОВСЬКОГО.

У середу, 11-го липня (іюля) виставл. буде: НАЙМИЧКА др. на 5 д. І. Карпенка-Карого. Ролі грають: Харитини—Л. ЛІНІЦЬКА. Цокуля—М. САДОВСЬКИЙ.

У четверг, 12-го, І. Комико-лірична опера Пан Сотник на 2 д. П. Весел. комедія Панна Штукарка на 3 дії.

Квитки продаються з 11 год. ранку до 2 дня і від 6 до 11 год. веч. Особи, що взяли квитки в театр за вхід в сад не платять. Початок у 8½ годин вечора. Відповідальний режісер М. Садовський.

Приймається передплата

на 1912—1913 шкільний рік

на український педагогичний журнал

„СВІТЛО"

третій рік видання.

Журнал призначається для сем'ї і школи і виходить раз на місяць (всього 9 книжок, кожна розм. од 5 до 6 аркушів) по такій програмі:

1) Статті що до теорії виховання і народньої освіти. 2) Ознайомлення з усякими питаннями виховання і практичне пристосування їх до шкільного й семейного життя. 3) Значіння художнього розвитку в справі виховання і освіти. 4) Сьогочасне становище народньої освіти, школи і народнього учительства на Україні. 5) Хроніка діяльности всяких просвітніх, педагогичних і наукових товариств. 6) Огляди педагогичних російських і закордонних журналів. 7) Твори красного письменства. 8) Бібліографія.

В журналі „Світло" за перший й другий рік взяли участь своїми писаннями такі співробітники: Х. Алчевська, Батько, С. Бердяєв, Біл-кий, Ан. Василько, С. Васильченко, С. Волох, П. Воронін, М. Грінченко, (Загірня), Я. З—кевич, Дніпрова Чайка, Д. Дорошенко, С. Єфремов, Д. З. Бір, Т. Зерзальський, П. Капельгородський, Н. Кибальчич, А. Курилас, В. Куц, Людомир П., Гр. Михайлець, З. Мірна, Он. Мусієнко, Гр. Наш, Гр. Неборак, М. Невада К. Оберучев, Ол. Он-ко, О. Она, Сергій Павленко, П. Понятенко, В. Поточний, Педагог, Д. Пісочинець, Провінціал Я. Савченко, Гр. Сьогобочний, М. Рубакин, Ол. Русов, С. Русова, Ю. Сірий, Ю. Стрижавський, С. Сірополко, Слюсар, В. Спілка, Ів. Стешенко, Я. Стороженко, М. Ткаченко, П. Є. Тро, С. Титаренко, Ф. Тусін, Є. Чарнолуська, Чепелянський, Я. Чепіга, С. Черкасенко, Л. Чулий, Св. К. Шаравський, С. Шелухін, С. Шохор-Троцький

Журнал „Світло" виходить з сентября.

Передплата на рік 4 карб. На пів року 2 карб. 50 коп.

За кордон 5 карб.

Передплата приймається в конторі „СВІТЛА", у Київі, В.-Володимирська 93

Передплачувати „Світло" можна ще у Київі: 1) в Українській книгарні, Безаківськ. 8 2) в книгарні Л.-Н. Вістника, В.-Володимирська 23. 3) в Крамниці „Час" Вел Волод. 53, в Харькові, в Українській книгарні, Рибна 25, в Полтаві, в книгарні Г. Маркевича, ул. Котляревського, в Одесі: 1) в книгарні „Діло" Конна, 11, 2) в книгарні „Просвіта", Ніжинська 53. в Катеринодарі. Красна ул. Книгарня Запорожця.

Редактор-Видавець Л. ШЕРСТЮК.

Спеціяльна **КОЖНО-ВЕНЕРИЧ. ЛІЧЕБНИЦЯ** д. № 16 Михайлівська. Порада 50 к. Пр.: 10—2 дн. та. 7—9 веч. Од 5—7 веч. завідуюч. лічебн. Д-р Гольдберг, приймає у себе № 16 В. Васильківська.

В КАТЕРИНОДАРІ

Красная ул. в книгарні ЗАПОРОЖЦЯ, продаються окремі №№ Ради, а також приймається передплата.

В ОДЕСІ

передплачувати можна „РАДУ", на таких-же умовах як і в конторі газети, в українській книгарні „ДІЛО", Конна ул. № 11. Там-же продається „Рада" і окремими номерами.

У НОВОМОСКОВСЬКОМУ

купувати Раду окремими №№ можна у власн. агента д. БОГОМАЗА.

В СЕЛІ ЧЕРНЕВІ ПОВІТУ РОГАТИНСЬКОГО В ГАЛИЧИНІ буде уладжений В РОЦІ ШКІЛЬНІМ 1912/13 заходами і коштом ПРОФ. ГЕРАСЕВИЧА ЧЕТВЕРТИЙ З РЯДУ КУРС ПІДГОТОВЛЯЮЧИЙ СЕЛЯНСЬКИХ ХЛОПЦІВ ТА ДІВЧАТ до **УКРАЇНСЬКИХ ГІМНАЗИЙ.** Наука зачнеться 15 вересня 1912 і треватиме до кінця червня 1913 а відтак учасники піддадуться вступному іспитови в українській гімназиї В РОГАТИНІ, яка має право прилюдности.

На курс приймаються хлопці і дівчата з закордонної (російської) України, що покінчили 10 літ житя та ходили хоч через 3 роки до народної школи (прим. міністерської) бо сегорічний досьвід показав, що з такими відомостями набутими в російських народних школах пильні і талановиті сільські діти могуть зовсім добре протягом 9 місяців на курсі підготовитися до української галицької гімназиї.

Мешкане, харч і оплата за науку на курсі виносить для хлопців по 6 карбованців місячно, а для дівчат по 5 карбованців.

Зголошеня треба надсилати найдальше до 1-го вересня 1912 на руки проф. Герасевича в Черневі п. Вукачівці, Галичина, Австрія, а відтак до него у Львові, Ринок 10. Тов. „Просьвіта". 0-851-1

Байдужість до виборів.

Все більше і більше [illegible] надходять з ріжних міст України про так званий „абсентеїзм" виборців. Не зважаючи на те, що до опублікування виборчих реєстрів зосталось вже дуже небагато часу, ті категорії виборців, що повинні здійснювати свої права явочним порядком, чогось з цим ділом не поспішаються. Не говоримо тут про пенсіонерів, бо це така категорія виборців, що її участь у виборах ледве чи може принести якусь користь народній справі. Типовим показчиком політичної свідомости цеї категорії виборців може послужити анекдотичний випадок, який стався цими днями в Лубнях, на Полтавщині. Один тамтешній одставний генерал подав заяву, щоб його записали до виборчого реєстру, а на своїй заяві написав: „не треба вибірати евреїв, бо вони скасують наші пенсії; треба вибірати правих, тоді вони збільшать пенсії".

Далеко сумніше й небезпечніше те, що виборами мало цікавиться друга категорія „явочних" виборців, а саме тих, що мають осібні помешкання, але не платять кватирного податку. У Київі, напр., податок не накладається на ті кватирі, що наймаються менш як за 300 карб. на рік. А скільки ж то є таких дешевих кватирь у такім великім місті, як Київ!

Найбільше значіння голоси виборців цієї категорії мають по містах з безпосередним голосуванням, себ то в Київі та Одесі. Тут, можна сказати, наслідки виборів по другій курії цілком залежать од активности й настрою цієї категорії демократичних виборців.

Байдужість цієї категорії виборців тим сумніша й небезпечніша тепер, після недавнього сенатського пояснення про евреїв, і це особливо має значіння що до виборів по другій курії Київа. Ні для кого не таємниця, що під час виборів до третьої Думи опозіційний кандидат по другій київській курії пройшов у значній мірі завдяки голосам виборців-евреїв. Тепер пояснення сенату зменшило число цих виборців процентів на 80, а остання постанова київської адміністрації, що кожен навіть повноправний виборець-еврей повинен довести своє право на участь у виборах, фактично зводить число київських виборців-евреїв майже до нуля. При таких умовах байдужість демократичних виборців-християн до виборчої справи може дати дуже сумні наслідки. Досить того, що славнозвісний Савенко вже „воскрес духом" і серйозно думає виступити кандидатом на посла від другої київської курії. Безперечно, що перемога Савенка можлива тільки в тім випадку, коли отой „абсентеїзм", що панує тепер серед київських демократичних виборців, зостанеться в силі й до кінця виборів.

Псіхологія нашого демократичного виборця цілком зрозуміла. Він стомлений і зневірений, а почасти й заляканий. Він міркує, що при істнуванні теперішнього виборчого закону поступової Думи у нас однаково не буде, а чи буде в новій Думі одним опозиційним депутатом більше чи менше—тим він не цікавиться. Але псіхологія виборця-українця повинна трохи відріжнятись од псіхології загальноросійського виборця. Для росіян нові вибори будуть тільки звичайним повторенням виборів 1907 р., тоді як для нас це справді будуть нові вибори. За тих 5 років, що відділяють нас од виборів 1907 р., українство виросло в поважну політичну силу, й нові вибори—це перша й найзручніша нагода, щоб продемонструвати цю силу. Виборча справа—це мало не єдиний легальний вихід для надбаної за останні роки політичної енергії українства, й само собою розуміється, що цим виходом непростимо не скористуватись.

Те сумне й антигромадське з'явище, що зветься „виборчим абсентеїзмом", або, по-нашому, байдужістю до виборів, не повинно зовсім мати місця серед українських виборців. Нехай собі для когось вибори будуть нудною процедурою—для нас, українців це повинно бути виконанням громадського й національного обовязку, від якого ніхто не має права ухилятися.

„Украинскій народъ".

З проспектів, які розсилає видавництво української енциклопедії на російській мові—„Украинскій народъ въ его прошломъ и настоящемъ", можна бачити яке це буде солідне видання і в яких розмірах воно допоможе своїм читачам познайомитися з українським народом, з його історією і сучасним життям. В першій відділ як вступна стаття увійде праця проф. *М. Грушевського*, „Развитіе украинскихъ изученій в XIX вѣкѣ и раскрытіе въ нихъ основныхъ вопросовъ украиновѣдѣнія". Ця стаття, як можна бачити із частини її, надрукованої в проспекті, буде далеко не сухим начерком українографії, а загальним введенням в українське питання, оглядом і одповіддю на цілу низку питань, які звязуються з українством, як справою культурною, національною й політичною; тут буде вказано на пізній розвиток української нації і на причини цього запізнення, поруч з характеристикою українознавства буде йти мова і про загальні громадські течії і напрямки, про питання культурні й філологичні, про ідейні змагання і поступове вияснення змісту й характеру українських змагань, — словом, історія українознавства становиться в тісний звязок з громадською основою наукових дослідів про Україну. Весь відділ другий заповнений розвідками цього ж автора по *історії українського народу*. В п'ятьох статтях охоплена вся історія України: „Эпоха до образованія государства", „Эпоха самостоятельной государственной жизни", „Эпоха литовско-польская", „Эпоха казачества", „Возрожденіе".

В третьому відділі має бути ряд начерків про *територію* і *населення* України. „Очеркъ географіи Украины" належить авторові „Короткої географії України" і співробітникові „Наукового т-ва ім. Шевченка" *С. Рудницькому*, „Статистика украинскаго населенія"—*О. О. Русову*, „Украинское населеніе Галиціи и Буковины"—*В. Охримовичу* і „Угорская Русь, территорія и населеніе"—д-ру *С. Томашівському*.

Четвертий розділ присвячено *антропології й етнографії*. Тут маємо три статті проф. *Ф. К. Волкова* (Хв. Вовк), автора кращих праць по антропології й етнографії українського народу: „Антропологическія особенности украинскаго племени" (матиме особливу цінність, тому що тепер нема просторих загальних праць по антропології), „Этнографическія особенности украинскаго народа: Способы и формы удовлетворенія матеріальныхъ потребностей. Вѣрованія. Обрядовая сторона жизни" і „Народныя знанія". Стаття про „Правовыя понятія" належить д-ю *Т. П. Єфименкові*.

В п'ятий розділ *мова* — увійде „Краткій очеркъ исторіи малорусскаго языка" академика *А. Шахматова*, кращого сучасного російського лінгвиста, який до цього часу писав про [illegible] своїх працях по історії „руської мови". „Очерк діалектології" належить д. *І. Зілинському*, молодому галицькому вченому, що торік їздив по Україні для діалектологічних записів, і нарешті „Очеркъ исторіи литературнаго малорусскаго языка" дасть проф. *А. Кримський*, автор „Украинской грамматики" і скількох праць по історії української мови.

Відділ *„Література"* складається з семи статей: „Малорусская народная словесность" етнографа *Н. А. Янчука*, „Очеркъ литературы древняго періода" Г. *П. Житецького*, „Очеркъ литературъ XIV—XVIII вѣковъ" *І. М. Стешенка*, „Украинская литература отъ Сковороды до Шевченка" *М. І. Сумцова*, „Украинская литература въ 60 и 70 годы" *С. Єфремова*, „Украинская литература 1880—1910 годовъ" *О. С. Грушевського*. Імена авторів самі за себе багато кажуть і не може бути сумніву, що кожний з авторів в своїй статті викаже і пильність досліду і вміння розібратися в літературних з'явищах наміченого періоду, але треба сподіватися, що вчені редактори енциклопедії подбають і про те, щоб всі статті давали разом цільну картину історії українського письменства, щоб не було прогалин і суперечностей в поглядах на значіння і місце української літератури, бо раз видання розраховане на широкі кола громадянства, то треба вважати і на чисто педагогичні вимоги що до цільности і єдности.

Сьомий відділ складається з статей „Искусство" *Д. М. Щербаківського*, „Архитектура" *В. М. Щербаківського*, автора відомої у нас книжки по історії архитектури та „Украинская музыка" *А. Л. Маслова*.

В восьмому відділі—*Хозяйство*,—має бути цілий ряд статей відомих своїми працями на російській і українській мовах: „Исторія украинскаго землевладѣнія", *О. Я. Єфименко*, „Происхожденіе старозаимочнаго землевладѣнія въ Слободской Украинѣ" *М. М. Ковалевського*, „Украина—географическій очеркъ" *Д. І. Рихтера*, „Разселеніе и переселеніе украинскихъ крестьянъ" *А. А. Кауфмана*, „Сельское хозяйство", „Крестьянское движеніе послѣднихъ лѣтъ" і „Частное землевладѣніе" *Т. І. Осадчого*, „Типы хозяйствъ юго-западнаго края" *А. І. Ярошевича*, „Свеклосахарная промышленность" *І. Левина*, „Горнозаводская промышленность" *В. П. Воронцова*, „Кооперація на Украинѣ" *В. Хижнякова*.

Останній відділ має дати картину сучасного *культурного і громадського життя*: „Общественная жизнь за послѣднее десятилѣтіе" *С. Єфремова*,

„Просвѣщеніе и церковь“ *О. Бѣлоусенка*, „Мѣстное управленіе и самоуправленіе“ *П. Чижевського*, „Политическія и національныя отношенія“ *М. Славинського*, „Начало галицкаго возрожденія“ *В. Гнатюка*, „Общественно-политическая и культурная жизнь Галиціи, Буковины и Угорской Руси“ *М. Славинського*.

З цього переліку читач може бачити, як повно буде змальоване життя українського народу в минувшині і тепер, бо цілий ряд статей належить кращим тепер робітникам на полі українознавства. Те що окремі теми і галузі розбито і розділено між скількома авторами обіцяє кращу обгрунтованість і докладність в статтях цієї української енциклопедії, а участь в редакційному комітеті проф. М. Грушевського, Хв. Вовка і А. Кримського дозволяє сподіватись, що ця сила статей ріжних авторів все ж таки представить український народ як цільний, єдиний етнографічний, язиковий, антропологічний, психичний і економичний організм.

Ан. В.

З газет та журналів.

*** **Недбайливість що до майбутніх виборів в четверту Державну Думу дуже тепер поширена; зо всіх кінців надходять звістки, що виборці дуже неохоче подають заяви про внесення в списки. Це сумне явище особливо поширене в поступових колах громадянства й цим безумовно скористуються на виборах праві. „Русское Слово“ виступає проти цієї недбайлости виборців.**

„У всякому разі,—пише газета,—ніхто ніколи ніяких прав не завоював довчасною втечою з позицій перед радіючим супротивником. А наші недбальці самі розступаються перед людьми, що вигнали з російської Державної Думи думки російського народу і своєю недбайлістю запрошують і инших до такої ж ганебної тактики. Ця недбайлість—наче якась передвиборча відозва без слів, в якій ясно і чітко написано: розчищайте шляхи для правих, для „націоналістів“ і октябристів,—все одно вони будуть переможцями“.

Далі газета закликає громадянство не нехтувать своїм законним виборчим правом, бо ворожі нам елементи

— тільки тоді одержать перемогу, коли ми, як раби будемо розчищати їм шляхи тільки через те, що вони ніби „все одно переможуть“. Це не боротьба за свої законні права, а кріпацька приниженість людей з опущеною до долу головою і з безнадійно повислими руками“.

З прикрістю приходиться зауважити, що особлива недбайлість поступових виборців помічається на Україні і саме в такий час, коли треба всі сили напружити, щоб не дати ворожому станові осилити себе. Останні вибори до австрійського парляменту дали галицьким українцям [illegible] з поляками тільки через те, що українці не складали зброї до останньої хвилини і використали всі свої права.

ПО РОСІЇ.

— **Трест російських нафтових підприємств.** В Лондоні організувалось „Російське генеральне нафтове товариство“, котре постановило своєю метою з'єднати всі нафтові підприємства в Росії. Організатори його діректори найбільших петербурзьких комерційних банків (Путилов, Вишнеградський, Утін, Кон, Давидов), нафтопромисловці Ліаназов і Білозерський, а також де-які англійські фінансісти. Нове товариство має капіталу $2^1/_2$ мил. фунтів стерлінгів.

— **Судоходне становище басейна Волги.** З останнього (1906 р.) перепису пароходів та кораблів, що плавають в Європейській Росії, видко, що пароходів було 3.897, непарових суден 24.067. Вартість всіх суден 225 мил. карб. З цього числа на басейн Волги припадало 2099 парових і 9.251 не парових суден, що забірали 528 мил. пудів. Вартість волжського флоту 141 мил. карб. („З.“).

— **Землеустройство в Привислянському краї.** За 8 місяців 1911 року виділено на одруба в в 158 селах привислянського краю 55.670 десятин; за $2^1/_2$ місяці цього-ж року вже пройшли проекти на 35.740 десятин. („Н. В“).

— **Потішні.** Цього року на всеросійський парад потішних збереться 15.000. Височайший смотр призначено на 31 іюля. („Г. М.“).

— **Допомога земства населенню.** Департамент хліборобства подає такі відомости що до діяльности земства в справі поліпшення сельського хазяйства та економичного стану населення. З відомостей цих видно, що в 1910 році в порівнянню з 1900 роком, видатки земства на економичні та сельсько-хазяйські потреби збільшились у чотирі рази, хоча за цей час загальний бюджет земства зріс тільки на 90 процентів. Між иншим, на агрономичну допомогу до 1908—9 років майже нічого не витрачалось, тоді як в 1910 р. на содержування агрономичного персоналу витрачено $1^1/_2$ мил. карб. Далі земство асігнує суми на сельсько-хазяйські та кустарні склади, на заведення хлібо-заставних операцій, дрібного кредиту, по купівлі зерна і т. п. Такі асігновки з 1900 до 1910 років збільшились у 5 разів—з 4 мил. до 20,5 мил. карб. Нарешті, в 1906 р. участкова агрономія була в 2 повітах з 10 участками; в 1910 р. бачимо її уже в 100 повітах з 310 участками.

— **Переселення.** З справоздання переселенческого управління за 6 місяців цього року видно, що в Сібірь поїхало 183,976 душ. В минулім році за цей час переселенців було 168.042 душі. Назад з Сібірі за цей час повернулось 53.446 душ в минулім році за цей час повернулось 62.084 душі.

— **Залізнодорожні відомости.** Скоро почнуть будувати нову велику залізницю Ачінськ—Мінусінськ. Нова залізниця буде сприяти розвиткові місцевого хліборобства, гірничої промисловости та лісної.

— Міністерство доріг постановило одкрити в Ново-Ніколаєвському новий порайонний комітет для урегулювання перевозки хліба в Сібірь.

— **Плавуча виставка сельсько-господарських машин.** Вологодське с.-г. товариство „Сѣверный хозяинъ“ організувало плавучу виставку с.-г. машин, знаряддя, зерна і т. и. Мета виставки—познайомити населення з найліпшими машинами, зерном і т. и. Баржа з виставкою їздить по річкам, зупиняючись коло більших сел та городів. Тут же селянам на прикладі показуються сіялки, молотилки, плуги, боорони, косилки, сепаратори і т. и. Охочі можуть купувати виставлені речі. Торг іде дуже добре. Тепер виставка плаває по р. Сухові, далі перейде в Північну Двину.

— **Виставка 1812 року.** В історичному музеї, де буде виставка 1812 р., зараз розставляють експонати. Комітет музею поділив виставку на відділи і кожний відділ доручив спеціялістові.

— **Розбишацтво в Фергані.** Розбишацтво в Фергані страшенно збільшилось за останні роки. 30 років тому було одно розбишацтво за рік: в 1904 році—74, в 1905 р.—163, 1906 р.—125, 1907 р.—131, 1908 р.—174, 1909 р.—254, 1910 р.—205 і в 1911 р.—159. Розбійники в більшости сарти; розбишацтво є результатом того економичного перевороту, який одбувається тепер у Фергані, дякуючи швидкому зростові бавовняної промисловости. (Н. В.).

— **Осушка землі на Далекому Сході.** Міністерство землеустройства та хліборобства порішило висушить 60.000 десятин землі, головним чином в районі амурської залізниці. (Н. В.).

— **Депутація од мукомолів.** Голова міністрів 7 іюля прийняв депутацію од мукомолів; депутація прохала для розвитку своєї промисловости знизити таріф на 50 проц. при вивозі борошна за кордон та в Фінляндію. В. Коковцев обіцяв, що бажання мукомолів будуть розглянуті відповідними інституціями. (Рѣчь).

— **Збільшення добування кам'яного вугілля.** Добування кам'яного вугілля в Росії за перші 4 місяці цього року значно зросло по всіх районах. В замосковному районі за 4 місяці добуто 4.095 тис. пудів, на 5 проц. більше, ніж за цей же період в минулому році. В Пермській губ. за перші 3 місяця 1912 р. добуто 16.510 тис. пуд., на 39 проц. більше ніж за цей час торік. В Привислянських губерніях добуто вугілля на 6 проц. більше, ніж у минулому році за цей час.

Враження з III з'їзду фельдшерів і акушерок.

Три роки минуло з того часу, як відбувся у Київі II-й всеросійський з'їзд фельдшерсько-акушерський. У „Раді“ в свій час подавалися звістки про те, як цікавилися Україною члени з'їзда з далеких сторін. Тепер відбувся III-й з'їзд фельдшерсько-акушерський у Петербурзі (21—28 іюня).

Не вважаючи на те, що українцям було далеко їхати до Петербурга,—вони переважали і числом членів, і впливом. Досить сказати на початку, що президіум з'їзда складався з одного петербуржця (бо того вимагав уже самий етикет) і кількох українців (з Полтави, Чернігова, Єлисавета і Катеринослава). Виявилося, що українці жвавіше беруться до організаційної праці і що між українцями есть більше популярних в фельшерськім колі імен.

На з'їзд внесено було до 80 докладів, що розглядалися в комісіях, а потім на загальних зборах. Головні питання, що цікавили з'їзд, такі: 1) праця і життя фельдшерсько-акушерського персоналу; 2) забезпечення помішників лікарів на старість і немічність; 3) діяльність помішників лікарів і роля їх в сучасній організації громадської медицини; 4) наукова підготовка помішників лікарів і реформа шкіл; 5) наукові досліди помішників лікарів; 6) професіонально-організаційні питання.

Організація помішників лікарів (фельдшерів, акушерок і т. п.) стоїть на певній дорозі. Місцеві товариства об'єднані в одній спільці; спілка має: видавництво (журнал тижневий і наукові книжки), бюро праці, постійні наукові курси у Москві і инше.

Журнал де далі має більше передплатників і тепер уже дає чистий прибуток, хоч має конкурентів. Справами спілки керує делегатський з'їзд, що буває кожного року. Делегатів вибірають місцеві товариства, що пристали до спілки. Делегати вибірають раду спілки і редактора журнала („Фельдш. Вѣстникъ“), на кожний рік.

На всеросійський з'їзд з'їхалося більше 300 участників, посланих товариствами, земствами, або й таких, що приїхали своїм коштом; були і лікарі.

Окрім питань професіональних, організаційних, з'їзд чималу увагу присвятив таким питанням, як ширення поміж народом просвіти, боротьба з алкоголізмом.

Після з'їзду одбулася спільна вечеря; співалося багато пісень, виключно українських. Потім частина участників його поїхала в Фінляндію, на Іматру. Фінляндська залізниця дала велику знижку на білетах і всякі вигоди. Участникі подорожні винесли дуже приємні враження.

Хоч над Фінляндією повисла темна хмара, а ще майже вся організація державна і громадська стоїть нерухомо. Ще не зруйнована школа, поліція, суд, усе життя культурне. У суворій стороні, поміж водою і гранітом ще мирно працює звиклий до тяжкої праці фін; де-не-де, на одвойованому од каміння і води клапті землі росте добре жито, а на спланірованому і дренірованому лузі росте добра сіяна трава. Сувора країна, тяжка праця і—висока культура. І не так дивує тая високая культура, як те, що культура *здорова*. Уявіть собі таку сторону, де живуть без замків, де не крадуть, не руйнують чужого добра, де не обгорожуються садки і дворища; де трамвайні пасажири самі кладуть гроші в скриньку в вагоні, а кондуктора немає.

Участники подорожі, після огляду Іматри, співали українських пісень.

Як же під далеким північним небом, між гранітом і бором, розляглися сумні і величні звуки „Заповіту“, перемагаючи невпинний гомін Іматри, то високий настрій охопив співців і слухачів. Правда, фіни не розуміють нашої мови; рідко хто з їх знає хоч трохи мову російську. Хто знає хоч трохи, той служить при потребі перекладачем в розмові. Взагалі, фіни вітали українців щиро. Прощаючись у Виборзі, просили передати привіт нашій країні. Гр. К.

Перед виборами.

Київ. Сподіваючись піддержки од правих організацій гор. Київа, виставляє свою кандидатуру у 4-ту Державну Думу ректор київської духовної академії преосвященний Інокентій, епископ канівський. Про це вже сповіщено синод. Після блоку місцевих націоналистів і правих партій шанси націоналистів зміцнюються, і вони, як кажуть, уступаючи „союзникам“, згожуються на заміну кандидатури протоієрея Г. Я. Прозорова кандидатурою преосвященного Інокентія. Прозоров же має надію попасти в члени Державної Ради.

Як відомо, духовенство київської епархії, підсчитавши голоси, які воно збере на виборах, не дуже рахуючись з [illegible] націоналістами. Кандидатури священиків, рекомендованих націоналистами, зняті за виключенням Ол. Трегубова. Намічено коло 6 нових кандидатів. З сел надходять відомости про агітацію поміж священиками в тім напрямку, щоб вони на виборах ішли самостійно.

Київська губернська земська управа склала і переслала у київську гор. управу списки своїх служащих. В списки внесено 112 служащих губ. земськ. управи, 90 кирилівської лікарні, 12 з приюту „Ясли“ і 10 з земської фельдшерської школи. Окрім цього, губ. земська управа складає списки служащих в повітових управах.

Позавчора на кватирі предсідателя ради об'єднаних правих організацій г. Київа А. І. Любинського одбулась нарада 14 монархичних організацій з приводу виборів у четверту Думу. Зібрання постановило, що в блок з націоналистами можна вступати тільки тоді, коли вони піддержуватимуть кандидатів ради об'єднаних правих організацій. Далі зібрання постановило виставить по 1-й курії кандидатуру В. Я. Демченка. Фамилії кандидата по другій курії постановлено поки що не опубліковувати.

Проскуров. Проскуровська городська управа закінчила складати списки виборців по 1-й курії. Всього в списки внесено 334 цензовиків; з цього числа 303 евреї і 31 християнин, між останніми 10 католиків.

ПО УКРАЇНІ.

У КИЇВІ.

Вчора вранці поліція опечатала в українському клубі дві шафи з книжками і кімнату, де міститься читальня і художньо-етнографична колекція. Як відомо, по статуту клубові дається право мати бібліотеку і читальню.

Всеросійська виставка плодоводства. Імператорське російське товариство плодоводів уряжає в 1913 році в Петербурзі велику осінню всеросійську виставку плодоводства з відділами огородництва і инших спеціяльних культур.

В виставочному комітеті. 9 іюля відбулося 6 чергове засідання птахівничої секції під предсідательством генерал-майора П. В. Медера. Предсідатель комітету граф Тишкевич вказав сроки, коли можна улаштувать виставку відділу птахівництва. Секція обібрала август місяць. Одкинута пропозіція секції улаштувать відділ аклиматізації птиці, бо немає коштів. Вирішено ж улаштувать зразкову штучну виводку домашньої птиці і угодовування її насильними способами.

Штраф на Голубева. Мировий суддя 13 уч. оштрафував на 10 карб. В. Голубева за надрукування в „Двуглавомъ Орлѣ“ без дозволу адміністрації оповістки про панахиду по вбитому Ющинському.

Відгуки справи Ющинського. „П. Н.“ повідомляють, що Віра Чеберяк позиває по 1.535 ст. карного статуту редакторів всіх київських газет, які надрукували текст заяви д. Бразуль-Брушковського окружному судові. Як відомо, в своїй заяві д. Бразуль-Брушковський вказує на В. Чеберяк, як на головного винуватця вбивства Ющинського.

Справа полковника Кретковського. Вчора в київському военно-окружному суді розбіралась справа бувшого воїнського начальника фатежського повіту, курської губ., одставного полковника Кретковського, обвинуваченого за перевищення влади. Суд присудив скинути Кретковського з служби.

Виїзд городського голови. Городський голова І. Н. Дьяков 15 іюля виїздить в одпуск за кордон. Обовязки його виконуватиме Ф. С. Бурчак.

Будівельна катастрофа. Вчора в Київі (Хрещатик, 38) сталось таке нещастя. В дворі будувалось помешкання для кінематографа. Коли після обіду робітники стали на роботу, несподівано обломились крокви, і залізна покрівля налягла на стелю. Придавлено робітника Иосипа Тюніна. Викликано було старокиївську і либедську пожарні команди. Тюніна визволено живим, і після першої допомоги, скора поміч одвезла його в Олександрівську лікарню. На місце події виїздив п. віце-губернатор В. Д. Кашкаров, представники судового відомства, в. о. поліцмейстера А. К. Ворончук і инш.

Поділ студентів київського університету по вірі і стану. З 4.931 студентів київського університету на 1 января 1912 р. православних було 3.149 (63 проц.), католиків—719 (14,4 проц.), вірмен—105, инших християнських віросповідань—115, іудеїв—786 (15,7 проц.), магометан—42 і инших нехристіянських віросповідань—15. По стану в 1911 році студенти поділялись так: потомственних дворян—381, синів особистих дворян і чиновників—1.613, духовного звання—383, синів граждан і купців—644, синів міщан і цехових—1277, козаків—57, селян—497 і чужоземців—79 душ.

Розмив зал. дод. полотна. В управління південно-зах. зал. дороги надійшло кілька телеграм, у яких повідомляється, що позавчора дощі розмили в де-яких місцях полотно. Для поправки полотна послано робітників. Рух поїздів [illegible] залізницю, одбувається з пересадкою.

Повідомлення головного управління хліборобства. Головне управління хліборобства повідомило київську губ. земську управу, що в звязку з заведенням на Київщині нового земства, в Київі має бути губернський комітет, який видаватиме допомоги на поліпшення сельського господарства. В комітеті буде представник і від земства.

Затвердження. Міністерство внутрішніх справ затвердило правила страхування рухомих маєтностей на Київщині. По цим правилам значно збільшено права земств що до страхування.

Заклик орловського земства. Орловське земство закликає київське і инші земства до спільної боротьби з сіндікатами хліборобських машин.

Сельсько-господарські курси. Канівське земство улаштовує на протязі августа сельсько-господарські курси для селян і прохає у київського земства прислати підручники і спеціалистів для читання лекцій. Уманська хліборобська школа прохає київську губ. земську управу дати їй допомогу на улаштування що-року 10 місячних безплатних курсів для селян по 150 карб. на слухача.

Курси товарознавства. Київська губ. земська управа улаштовує в октябрі цього року курси товарознавства.

Пошестні слабування у Київі. По відомостям городського санітарного бюро, з 1 по 8 іюля у Київі були такі пошестні слабування: на шлунковий тиф—1, сипний тиф—4, поворотний тиф—38, віспу—2, діфтерит—16, скарлатину—22, кір—10, коклюш—5 і дізентерія—12.

Безправні. Вчора поліція арештувала у Київі 43 безправних евреїв.

ВІСТИ З КРАЮ.

В городах.

Городська освіта. Балтська городська дума, на Поділлі, призначила цього року на народню освіту 50.829 карб., що становить коло 35 проц. всього городського бюджету.

„Для загального добра“. Херсонська городська управа призначила 2581 карб. 40 к. на нові меблі для думського залу.

Година й урожай.

Гряд. В Оржиці, кобеляцького повіту, на Полтавщині, грядом вибито 1·500 десятин хліба; збитків нароблено більш як на 300.000 карб.

Шкідники. У маріупольськім повіті, на Катеринославщині, черва знищила дуже багато хліба. Шкода величезна.

Урожай фруктів. У Таврії, на Херсонщині та в инших південних українських губерніях урожай фруктів цього року буде дуже кепський. Тільки на Поділлі урожай досить гарний. Подільським садівникам-селянам, одначе, не довелось скористуватись вигодами від урожаю, бо мало не ввесь чистий прибуток од садків опинився в кешенях дрібних скупщиків і орендаторів. Скупщицтво—це велике лихо українського села—на Поділлі розвинене більше, ніж де инше.

Кооперація.

Нові товариства. У селі Курашівцях, на Поділлі, організується нове споживче товариство. У селі Лідієвці, на Херсонщині, організується позичкове товариство. У селі Пісчаній, на Полтавщині, та в селі Кадомці, на Київщині, організуються позичково-ощадні товариства.

Кооперативна бібліотека-читальня. При товариській крамниці села Грушівки, на Херсонщині, відкривається бібліотека-читальня. Дозвіл вже добуто. Помешкання для бібліотеки дає безплатно місцеве позичкове товариство. Частину коштів дало споживче товариство, 50 карб. дало позичкове товариство, опріч того, члени ради відмовились од своєї плати, а серед людности відкрито підписку на поповнення коштів бібліотеки-читальні.

Постачання сушених фруктів. Харківське повітове земство подало прохання в головне інтендантство, щоб кооперативним товариствам харківського повіту дозволено було постачати інтендантству сушені фрукти. Інтендантство на це пристало й прислало земству умови поставки.

Акуратність пристава. У м-ку Старих-Сенжарах, на Полтавщині, о 3 годині дня мало відбутись засідання хліборобського товариства. Члени т-ва були на святі перенесення образу, опізнились трохи й прибули на засідання в 5 хвилин на четверту. Зважаючи на таку „неакуратність“, пристав заборонив засідання.

Заборона лекцій. Подільський губернатор заборонив гласному подільського земства Тихомирову прочитати лекції про споживчу кооперацію в кількох містечках на Поділлі.

На селі.

Земські вибори. У чисто-селянськім бердянськім повіті, на Таврії, селяне втеряли 4 голоси й замісць бути господарями в земстві, де з 15 виборних гласних 9 душ вибірається від селян, опинились у меншости. Сталось це через те, що селяне не могли умовитись що до кандидатів, кожен сподівався пройти сам і клав другому „чорняки“. Навіть коли голова зібрання, побачивши таку плутанину, зробив перерву, щоб селяне змовились між собою, уповноважені порозбивались на дрібні гуртки, а дехто зостався сидіти на місці. [illegible] були поразкою старих гласних, але не були й перемогою нових гласних.

Глазний отряд. У місяці червні в селі Савинцях, ізюмського повіту, на Харківщині, працював так званий „глазний отряд“. Наскільки серед селян поширені хвороби очей, видно з того, що отряд був у Савинцях тільки один місяць, а до нього звернулось за допомогою 1.110 селян, причім коло 400 селян було слабих на трахому. Операцій катаракти зроблено 36.

Всякі звістки.

Наслідки нового закону. Недавно затверджений новий закон про „право застройки“ в присілках матиме для Катеринославщини величезне значіння. Тут є багато присілків з людністю в 15 і навіть 25 тисяч душ. Присілки ці стогнали під ярмом управителів. Строк оренди був не більший, як на 3 роки. В орендних умовах були дуже тяжкі для орендаторів пункти. Як пише кореспондент „Рѣчи“, це було не життя, а каторга. Тепер найменший строк оренди буде 36 років, причім власник присілку обов'язаний поновити умову після скінчення цього строку.

У новоросійськім університеті. Кишиневський „Другъ“ повідомляє, що в одеськім університеті десь зникли документи й 25 карб., що надіслав д. Б—ський, мавши на думці зачислитись в університет студентом. Довелось юнакові платити вдруге, а документи його так і пропали. Тепер д. Б. хоче перейти в другий університет, але за браком документів не має змоги цього зробити.

Лихо від сіндікату. В Армавирі, на Кубані, сіндікат пекарів поділив село на райони й примушує людність купувати хліб конче в призначенім районі. Жителям „чужих“ районів пекарі хліба не продають.

Убивство. В Охтирськім повіті, на Харківщині, знайдено в ставку убитого ченця. Гадають, що то помста селян за те, що чернець не давав пасти худобу в манастирських лісах.

Не холера. Бактеріологичним дослідом установлено, що випадок, схожий на холеру, який був у зміївськім повіті, на Харківщині, в дійсности не був холерним.

Конокрадство. На Поділлі за останні роки дуже поширилось конокрадство. За 1910 рік покрадено 1670 коней, а за 1911 рік—1382 коней.

Кістяк мамонта. Недалеко від міста Вінниці, на Поділлі, в пісковім карьерові знайдено кістяк мамонта. В цім місті роспочато розкопки.

Прощання.

Скінчились учительські курси, скінчились дні товариського єднання, захоплюючих розмов, теплих вітаннів, палких змаганнів...

Народня, школа, народній учитель!

Це той зміст великого свята, задля якого зібралось учительство з усіх країв держави до Києва.

З усіх країв, а найбільш з України.

Коли учительство російське слухало гучні слова про велику народню школу, її завдання, її роботу, то в думках своїх линуло до рідної московщини, де в глухім чи людним селі стояла вона, його школа, воскрешало її в думках і з почуттям задоволення говорило те учительство російське:

— Так, це вона, наша школа, це про неї тут мова...

Ось на екрані картина Богданова-Бельського—„Лічба на пам'ять".

— Ви бачите,—звертається лектор до зацікавленої аудиторії, — рідну, знайому всім вам, дорогу обставову; ви бачите ці напружені видочки близьких вам селянських дітей, що з таким завзяттям, один перед одного, працюють розумом над... і т. д., і т. д.

Обличчя вчителів-росіян світяться ласкавим, теплим світлом, і з уст ладне зірватись мимохіть радісне привітання:

— „А, здравствуйте, малыши!"...

Але на обличчі більшости слухачів—непевна, кисла ухмілка й гіркий осадок на душі.

Думки їх прудко летять до своєї школи на Вкраїні, до того „странного мѣста въ деревнѣ", про яке так правдиво говорив Ушинський.

— Ах, не те, не те!—хотілося крикнути їм.—Ми не бачили в своїх школах на прекрасних дитячих видочках такого виразу; натхнення не палало в їхніх оченятах, розум їх не літав вільно, не панував над питаннями, бо на своїй путі що-разу натикався на перешкоди з малозрозумілих, а то й зовсім незрозумілих слів. Поруч з працюванням над чимсь, розум малечи зупинявся над розгаданням тих загадок, з яких складається чужий дітям російський лексікон.

Натхнення, захоплення, творчість там, де легко, зграбно думка єднається з словом. Де ж слово—вага, там нема ні натхнення, ні творчости.

Ні, пак,—ми бачили ці видочки, ясні, натхненні, тільки не тут, не в цій обстанові, не в шкільній кімнаті. Кінчався урок,—і оченята дітей засвічувались отим огником і палали... на дворі, коли з язика вільно зривалось вільне рідне слово. Новий урок —і огники в дитячих очах потухали, а на видочках, замісць захоплення, з'являвся безпорадний вираз зусилля, муки, а потім байдужости й тупости.

І знова ухмілка курсиста-українця переходить у заздрість до своїх російських колег, а думка починає потужно працювати над розгаданням причин тієї кривди, яку вчинено українській дитині. Імена російських педагогів, які так побожно виголошує захоплений своїм викладом лектор, не викликають нічого, крім байдужости, а в уяві вимальовуються дорогі обличчя тих, хто все своє свідоме життя поклав на змагання за рідну школу.

Спитати лектора, попрохати його вияснити основи рідної школи?.. Даремна річ!..

Рідна школа на всій Україні—овоч заборонений й обміркуванням не підлягає, бо—небезпечна.

— „Берегите курсы!"...

Ну, та нічого не вдієш: збережемо курси во ім'я того, що все одно, замісць них, нічого не дістанеш, і краще щось, ніж нічого!..

Неділя. Ранок. Над Києвом—то сумний, то веселий передзвін безлічи церков. Гомін... гуркіт...

А тут тихо так—на кладовищі... Тихо та любо.

Мовчать і друзі, мовчать і вороги. Нехай мовчать: мовчання їхне більш промовляє до серця, ніж правда перших і лемент других.

Сумовито блукають поміж могил з хрестами постаті живих, і очі їх бігають по могильних написах.

Шукають когось.

Небо хмариться—буде дощ... З церкви чути спів. Людей не видно.

— Сюди, товариші! Ось могила Бориса Грінченка, а ось тут, трохи далі—Григорія Шерстюка.

Дбайлива, любляча рука вчительок заквітчала хрести вінками й квітами. Хтось пішов закликати батюшку, щоб одправив панахиду.

Почав накрапати дощик... Нехай, —не хочеться ховатись од нього, не хочеться порушити настрою й припинити думок-згадок про тих, хто лежав тут, кинувши життя, але зоставивши дорогі, світлі заповіти про те, що так болить українському вчителеві,—про рідну школу.

Правили панахиду, пливли сумні напіви, а в думках стояли, як живі, постаті незабутніх діячів на ниві рідної освіти і проносились їхні заповіти:

— Праця на користь рідної школи, рідного, двічі неграмотного, люду.

І кожний мовчки, в душі, складав Анібалову присягу йти несхибно шляхом усопших—Бориса й Григорія, малюючи собі пишний росцвіт посіяного незабутніми українськими педагогами.

Полив дощ, як із відра.

— Ех,—зітхали,—й прощання плаксиве, як і доля рідної школи. Прощайте! дай Бог зустрітись при кращих обставинах!..

Росходились, схиливши голови.

Педагог.

Економичне життя України.

Ціни на робочі руки.

Кепське сьогорішнє літо мало й один гарний наслідок: ціни на селянські робочі руки майже по всій Україні підскочили досить помітно. *На Київщині*, в канівськім повіті на буряках платили сапальниці 50—55 коп. у день. У звенигородськім повіті на буряках спочатку платили по 55 коп., а цукроварні наймали по 60—75 коп. у день; полільницям на буряках платили по 45 к. у день на панських харчах і по 55 к. на своїх і ще давали музик, конфети й сахар, але харчували кепсько; де-які економії при 45 к. давали ще оселедця; згодом стали платити по 60—80 к. на панських харчах давали по оселедцеві, по 3—5 грудочок цукру, ще й на балаганах грали музики. У черкаськім повіті платили спочатку по 65 к. з оселедцем, а потім догнали до 1 карб. з оселедцем, 2 грудочками цукру й шматком хліба, на роботу ставали в 10 годин, а до-дому рушали в 5, поводились з робітниками ласкаво, годили, як тільки могли; на селянські плантації робітники неохоче йшли; брали за проривку одної десятини селянських буряків 20 карб., а в бурьяні ще дорожче. Тільки в київськім і сквирськім повітах ціни були низькі: в першім платили на буряках 10—30 к. у день на своїх харчах (м. Германівка), а в сквирськім повіті, як писав наш кореспондент, ціна на робочі руки „зовсім пілупала: зразу платили 40—65 к., а тепер вже по 30 к. стало й то на-захват усі йдуть, аби що заробити. Робить починають не з 8 г. ранку, як раніше робили, а з 6 з пол. і 7 годин і роблять до 8 год. вечора так, що більше всяк має росходу, як приходу". (С. Кривошиїнці).

На Поділлі ціни загалом стояли вищі проти торішніх. У с. Рахнах-Лісових спочатку платили на буряках 30 к., а згодом стали платити 50—60 к. у день, а чужостороннім, котрих привозили, платили по 70—75 к. Подекуди плата доходила до 1 карб., й тільки в с. Паланці, гайсинського повіту, платили 40 к. у день. Цікаво зазначити, що цього літа на Поділля понаїздило багато чужосторонніх робітників-українців з Чернігівщини й Полтавщини й навіть чувашів та мордви з Поволжя, місцеві ж селяне масами йшли на заробітки в Бесарабію.

На Волині, в районі Іванівської цукроварні, платили на буряках 50—60 к. проти торішніх 45.

На Полтавщині на буряках платили 60—70 к. у день ще й з оселедцем та музиками. На косовиці платили 60 к.—1 р. 10 к. у день косарям і 50—75 к. у день поденщицям на хазяйських харчах; з десятини платили 2—5 карб. на хазяйських харчах.

На Чернігівщині на буряках платили дівчатам 70 к.—1 карб. за 9-годинний робочий день, ще й давали хусточки та музики; діти заробляли збіранням кузки 10—15 к. у день.

На Харківщині в слободі Боромлі сапальницям платили поденно 40 к. на своїх харчах і 35 к. на хазяйських; у волчанськім повіті робітникові платили 45—55 к. і робітниці—30—50 к. у день на хазяйських харчах; в охтирськім повіті ціни підскочили проти торішніх на 20—30 проц.

Нарешті, *на Херсонщині* косарям платили спочатку по 80 к. у день, а згодом стали платити по 1 р. 20 к.

Учительські курси.

(*Лист з Катеринослава*).

День за днем, помірним темпом, йде життя вчительських курсів. Лекції читаються од 8-ми до 12-ти годин ранку і од 5-ти до 7-ми годин вечора. Де-хто з лекторів поскінчали вже свої лекції. На лекціях методики російської мови, лектор Іващенко, кажучи взагалі про инородчеську школу, окремо зупинився на питанні про рідну мову в початкових школах на Україні. Зазначивши всі особливости нашої мови в порівнянню з російською і відповідаючи на деякі запитання вчителів про українську мову, лектор висловився в тім напрямку, що питання про рідну мову в школах на Україні з педагогичного боку цілком вирішене на користь рідної мови. Хоча кожному освіченому вчителеві це найбільше повинно бути відомим, все ж таки приємно зазначити, що лектор став тут на педагогичну точку погляду.

Деякі лекції були б більш користні, як би вчителям дали змогу більш менш сістематично висловлюватись по тим чи иншим шкільним питанням, коли б були організовані комісії, в котрих вчителі обмірковували б питання, що безпосередно торкаються народньої освіти, а то лекторі собі читають, а вчителі тільки слухають. Не чутно голосу вчителя, не активний він елемент на курсах, а цілком пасивний. Пекучих же потреб вчительства, школи, народньої освіти взагалі так багато і так настирливо вимагають вони свого розвязання. Маленьких писульок, що вчителі надсилають лекторам, не можна вважати дуже користними, бо користь випадкових і безсістемних запитань дуже сумнівна.

У вільні часи вчителі роблять екскурсії по Катеринославу і обдивляються все, що є тут цікавого. На трамваях, в театрах, музеї дається вчителям знижка. Частенько одвідують театр Суходольського. На жаль тільки репертуар Суходольського дуже старий, панує гопак і „душу раздирающія" драми.

Курсисти одержали дозвіл од адміністрації курсів співати пісень в стінах школи і, хоча нема хора організованого—імпровізований хор частенько співає. Гучні хвили української пісні розлягаються по великих кімнатах школи. 19 іюня катеринославські вчителі-курсисти одержали од полтавських курсистів привітну телеграму українською мовою: „Од щирої душі і серця вітаєм учительство. Бажаємо успішної праці для культурно - національного розвитку. Учительство полтавських курсів"..

Рясними оплесками відповіли наші курсисти на читання тексту телеграми і з свого боку послали відповідь учителям-полтавцям українською мовою з аналогичними побажаннями: „Дякуючи за щире привітання, низенько вклоняємося своїм товаришам-полтавцям і бажаємо їм поспіху в просвітній роботі на користь рідного народу. Учительство катеринославських курсів".

Курсист.

Чудна постанова.

Серед часописів, що видають земства на теріторії України єсть і „Газета Гадячскаго Земства". При цій газеті земськими зборами складено колись „бюро", щось на зразок маленького цензурного комітету, бо має воно на меті слідкувати за напрямком газети, за тим, щоб часом мешканці Гадячського повіту не прочитали такого, що не подобається членам бюро.

Торік великого гомону наробила одна баєчка, надрукована українською мовою. Де-хто з членів і не членів бюро побачив в цій байці зневагу поміщиків і духовенства і вніс на обговорення бюро питання про те, чи слід такі байки друкувати.

Бюро зібралося і після довгих нарад прийшло до переконання, що ніякої ні образи, ні зневаги поміщиків і духовенства в байці немає, але в ній висміяно те, що часто-густо трапляється в глухій провінції.

Кінець-кінцем наради привели до того, що байку прочитали сливе всі мешканці гадячського повіту—багато й заднім числом—не тільки що прочитали, але багато повиучували її на пам'ять.

Разом з питанням про байку піднято було й питання про українську мову і тут говорилось стільки цікавих і оригінальних річей, що приходиться лиш жалкувати, що промови де-яких членів бюро і заяви де-кого з читачів не запротоколовані: це було-б цікавим документом для майбутнього історика українського відродження, і хто зна, чи де-які сентенції гадяцьких обивателів не набули-б геростратової слави!

Взагалі треба сказати, що з українською мовою в „Газеті Гадячського Земства" завше трапляються якісь неприємности.

От хоча-б остання постанова бюро.

Висловлено бажання, щоб матеріал на українській мові не заповнював окремі номера, але щоб розтягався на кілька номерів.

Діло в тім, що трапився такий нещасний випадок: одно з чисел „Газети", а власне 71, сливе цілком складалося з статей на українській мові. Не знати, що тут поганого в такім явищі, що виходить скілька номерів, надрукованих мовою, якою говорять мешканці гадячського повіту. Инакше як чудною цю постанову назвати не можна.

С. Гадячанин.

За кордоном.

Розрухи в Мароко.

Розрухи в французькій колонії Мароко збільшуються і мають дуже серйозний характер. До претендента на марокський трон пристають все нові і нові племена мароканців. Каїд Анфус, який раніш рішуче виступав проти претендента, тепер хоче піддержать його. Становище в Маракеші, місцевости, вже захопленій французами, теж значно погіршало. Розрухи захопили всі племена дуккала, що живуть навкруги Маракеша.

Еспанія і Португанія.

Стосунки між Еспанією і Португанією, зважаючи на рух монархистів, все більше і більше загострюються. Газета „Imparcial" повідомляє, що тепер еспанцям, які живуть в Португанії, небезпешно признаватись, що вони еспанці. Еспанське кордонне начальство заявило, що коли португальський уряд не поверне їм всіх збитків за содержування арештованих на кордоні монархистів, то їх буде випущено на волю. Еспанський уряд разом з тим заявив, що не буде далі держать на португальському кордоні війська, бо не хоче держать своє військо завше в напруженню.

В пруській Польщі.

Цими днями обер-бургомистр м. Познані, д-р Вільмс, сказав в пруській палаті панів велику політичну промову, в якій доводив, що необхідно треба стоять на варті німецької державности на східній границі; уряд мусить в своїй боротьбі проти поляків йти до кінця і мусить твердо пам'ятати, що політика половинчатих заходів—дуже легка зброя проти поширення і зросту полонізму.

Промова д-ра Вільмса, обраного і польськими голосами, щоб полегчувать національні суперечки і не доводить їх до крайньої гостроти, дуже боляче вразила познанських поляків. На засіданню познанської міської ради гласний Тропчинський, один з кращих промовців рейхстагу, різко критикував промову д-ра Вільмса, зазначивши, що політика німецьких гакатистів давно вже докучила всім чесним німцям і що самі тільки політичні пройдисвіти і ловці риби в мутній воді стоять на боці цеї політики ненависти.

Ніхто з гласних німців ні слова не сказав в оборону Вільмса. Але, незважаючи на це, польська порада висловить недовірря д-ві Вільмсові не пройшла, проти неї голосували і німецькі націоналісти і поступовці.

Останні вісти.

(*З газет та по телеграфу*).

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. Князь Кацура був на прийомі в предсідателя ради міністрів.

Зважаючи на те, що Мікадо тяжко нездужає, всі бенькети на честь Кацури не одбудуться і в суботу він виїздить в Токіо.

В охранний одділ надійшли відомости, що на життя Кацури має бути замах, через це за всіми корейцями й японцями, що живуть у Петербурзі, встановлено догляд. Поліцейські агенти дежурять коло воріт Европейської гостиниці, де став Кацура. Розшукують труппу уличних акробатів-корейців, які недавно приїхали з Кореї. Кажуть, що це революціонери.

Лондонські телеграми з Токіо, Нью-Йорка і Паріжа повідомляють, що зроблено згоду між Росією й Японією.

„Невскую Звѣзду" оштрафовано на 500 карб. за статті, надруковані 8 іюля.

„Снова Лена", „Конституционныя иллюзіи и политическія реальности" і „Избирательныя перспективы и избирательные лозунги".

Опубліковано закон про зміну статуту про одбування військової повинности.

Археолог Макаренко, який їздив на Полтавщину, щоб встановити, скільки коштує перещепинський скарб, сказав співробітникові „Веч. Вр.", що луврський музей дав би за цей скарб милійони. Риночну вартість скарбу—100.000 карб.—розділено буде пополам між хлопчиками, що знайшли скарб, і козачою громадою.

„Рѣчь" повідомляють з Риги: місцеві поміщики виписали в свої економії робітників литовців і білорусів на дуже малу плату. Робітники тепер бастують, вимагаючи, щоб плату було збільшено. Поміщики увільняють робітників, але грошей не платять.

В маєтку Рейцен поміщик арештував забастовщиків і одправив їх у Вольмар. Тут робітників випустили, але грошей їм не заплачено. Поміж робітниками ходять прокламації з закликом вести економичну боротьбу з баронами.

КАТЕРИНОСЛАВ. Надійшов наказ міністра народньої освіти, щоб на смотр у Петербург не везли потішних-учнів початкових шкіл. Наказ цей викликав переляк поміж шкільною адміністрацією. Все вже було наготовлено для одправки. Замовлено одежу й рушниці. З де-яких городів потішні прибули в Катеринослав. В Петербург послано багато прохань, щоб наказ міністра було змінено.

В Павлограді 19 літній Сильченко убив дівчину Барбунову, а потім перед очима її батьків застрелився сам. Причина—кохання.

ВАРШАВА. В Ченстохові невідомі вбили директора завода „Гандтке" Вукоемського, що їхав верхи конем.

В Радомі втекло з тюрми два політичних.

ЗА КОРДОНОМ.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. З Костянтинополя повідомляють, що в Албанії тепер серйозний момент. 4.000 албанців вирушили на Костянтинополь. По дорозі в Митровиці одбувся трьохденний бій. Артилерії пощастило спинити албанців. В Митровці зібралось коло 12.000 албанців, озброєних по найновішому зразку. Всього повстало коло 80.000 албанців. Ісса Болетинау жде тільки наказу од центральної національної організації, щоб вирушить на Костянтинополь.

Турецьке морське міністерство має відомости, що ніби то потоплено під час останнього нападу такі італійські миноносці: „Спіка", „Клімене", „Центауро" і „Асторіе".

Нове турецьке міністерство складається з таких осіб: великий візирь —Газі-Мухтар, міністр закордонних справ—Нурадунгіан, міністр народньої освіти Саід-бей, морський міністр Махмуд-Мухтар, вакуфів—Махмед-паша.

Становище японського імператора безнадійне. В його вже почалося зараження крові.

Капитана Костевича перевезено з Берліна в Лейпціг.

Література, наука, умілість і техніка.

= Вийшло 26 ч. селянського часопису „Світова Зірниця". Зміст. Земство й дороги, Зозулинська земля (оповідання. Далі). Насіння й сівба (Бесіда агрономичного старости з хліборобами)—П. Різник. Зайві гроші. До справи районів—І. Ящук. Чутки з світа. Письма з села. Від редакції. Відповіді редактора. Оповістки.

= **„Засів"**. Вийшло число 21 популярного українського тижневика „Засів". Зміст числа такий: До читальників.—По світу.—Українське життя. —З закордонної України, В. Л-ка.— В степу, В. Алешка.—„Мов би молотом", Костя Гай-Шкоди.—Лущіння стерні, агронома В. Коваля.—З кооперативного життя, І. Мартиненка.— З народньої творчости, Селянина.— Дописи. В особливім повідомленні „До читальників" редакція „Засіва" пише: „По ріжним обставинам „Засіва" в іюні ми не випускали. Найголовніше ми чекали допомоги від нашого заможнішого громадянства, бо власні кошти вичерпали. Але даремно чекаємо: громадянство мовчить... Повідомляємо наших читальників, що в місяці липні (іюлі) часопис вийде два рази, а з августа місяця виходитиме що-тижня, кожну пятницю".

= **Археологичні досліди.** В свій час в „Раді" багато писалось про те, що в колишній столиці гетьманській, тепер м. Батурині, на Чернігівщині, гине багато археологичного матер'ялу і на нього ніхто не звертає ніякої уваги. Тепер, як нас повідомляють, звернуло свою увагу на Батурин, і його *українську* старовину *московське* археологичне товариство і посилає туди археолога І. Степлепького для дослідів археологичних. Крім Батурина п. Степлецький має робить такі самі досліди й в инших містах на Полтавщині і Чернігівщині, особливо в Лубнях, де тепер часто знаходять підземні ходи, побудовані Вишневецькими і католицькими манахами, бернардинами. Ці підземні льохи і тайники почали тепер провалюватись в Лубнях і в них, в мурах, знаходять багато кистяків. Ходить чутка, що Ярема Вишневецький залишив в цих тайниках цілі скарби.

Очевидно, що все, що буде знайдено цікавого з археологичного боку в Батурині і Лубнях, перейде в руки московського археологичного товариства. Це—доля майже усіх цікавіших археологичних знахідок на Україні.

= **Археологичні роскопки в Ольвії.** Роскопки цього року в некрополі колишньої Ольвії (тепер с. Парушино) дали зразу коштовні з археологичного боку знахідки. Між иншим, знайдено: орнаментований вінець з слонової кости; золоті жіночі прикраси, на зразок виноградового грона; срібну тарілочку і т. инш. Дуже цікава грецька ваза з рисунками старо-грецької міфології, особливо тут гарні постаті богів Аполона і Артемиди. Знайдено трохи грецької зброї, стріли; веретена і т. инш.

VI конгрес по електрології та радіології в Празі.

Ректор чеського політехникума п. Юлій Стокласа прислав до нашої редакції од імени *організаційного комітету* шостого всесвітнього конгресу по електро—та радіології українською мовою сповіщення про конгрес.

Організаційний комітет сподівається, що українські інженери та лікарі з України в значнім числі приїдуть до „золотої Праги", бо треба, щоб на конгресі в слав'янському місті всі слав'янські народи були представлені як найповніще.

Конгрес відбудеться 20—25 сентября цього року під загальним протекторатом більшости членів австрійського кабінету міністрів та намісника і маршалка Чехії. На чолі організації конгреса стоїть ректор празького політехникума проф. Юлій Стокласа. Уже від видатніших вчених всього світу надіслано більше 100 заяв про доклади. Урочисте відкриття конгресу відбудеться в Пантеоні чешського національного музею; скаже промову вчена директорка радіологичного інституту, д-ка Кюрі-Склодовська, а також проф. Лейпцигського університету Оствальд та д-р фон-Якш з Праги. Доклади читатимуться по загальній і медичній електрології та радіології. Після конгресу учасники поїдуть до місця здобування радія в Чехії, Іохимова, де будуть прочитані спеціяльні доклади з демонстраціями.

Театр і музика.

— **Український театр.** Сьогодня в літньому театрі купецького саду труппа М. К. Садовського виставляє др. Карпенка-Карого—„Наймичка". Ролі грають Харитини—Л. П. Ліницька, Цокуля—М. К. Садовський.

За український університет.

Славна боротьба наших закордонних братів українців за рідний храм науки—Український університет у Львові—хвилями докотилася до нас і ми народні вчителі та вчительки з Катеринославщини, розуміючи велике значіння цієї боротьби для всього українського люду, шлемо щире привітання борцям і бажаємо перемоги над ворогами культури і просвіти. Нехай живе український університет!

Учителі з Катеринославщини.

(130 підписів).

ДОПИСИ.

(*Од власних кореспондентів*).

С. РОМАШКИ, канівського повіту (на Київщині). *Дощі.* Гарні хліба вродили у нас цього року; особливо гарна озимина: жито, пшениця, вівси теж дуже добрі. Просо плохе, бо ввесь час ішли дощі і дуже його вимочили.

Городина роскішна. Садовина теж: багато яблук, груш, вишень, слив. Як що не пошкодить гряд, то багато збору буде.

І от, глядя на такий хороший урожай, на рясні ниви,—прямо плакать з одчаю хочеться: увесь час, майже не перестаючи, ідуть дрібні осінні дощі, і хліб от-от на корні почне гнити... Як ще постоїть така година з тиждень—пропаде ввесь урожай.

—

ПАВЛІВКА, бердичівського повіту (на Київщині). *Союз русского народу.* Торік, перед Петром, заходами генеральші Маріуц Гріневої, поміщиці з Зозулинець, по наших селах стали засновуватися союзи русского народу. Багато допомагав цьому і священик з Погребищ, о. Цікаловський, котрий їздив по селах і підбивав селян засновувати союзи.

В нашому селі заснувався союз теж з допомогою о. Цікаловського. Спокусившись тим, що союзникам ніби-то даватимуть землю, записалось до союзу 5 душ та й то таких, що і за громадян не вважались серед селян. Союз відкрився, справив прапор, виписав „Почаевскій Листокъ", „Двуглавый Орелъ" та „Зарю", Далі, крім бійки поміж собою та лайки з селянами, союз більше ні чим не виявляв своєї діяльности. Цей рік союз справляв річний ювілей. Всього до союзу за рік прилучилося 3 душі. Після молебня, який одправив місцевий священик, предсідатель сказав промову, з якої не то дорослі, а й діти сміялися.

Увечері на зібрання в народню чайну пускали тільки союзників і тих, хто з значками. Запросили й священика. Розмов було найбільш про союз і землю, а коли батюшка загорив про школу, що от от розвалиться, союзники сказали, що їм школи не треба. Нарешті ж зібрання вирішило прохать, щоб почаївський союз прийняв їх під свою владу, взагалі ж ювілей пройшов тихо, принаймні без бійки, що траплялось на попередніх засіданнях. Селяне, сміючись, часто питають у союзників, коли ж їм будуть нарешті давати землю і коли вони повикуповують свою з застави у своїх кредіторів.

—

М. ВОРОНОВИЦЯ, брацлавського повіту (на Поділлі). *Кооперація на селі. Година.* У нашому містечку вже скілька років істнує товариська крамниця. За все своє істнування вона ні разу не була у гарному становищі. То трохи підійметься, а то так підупаде, що ледві животіє. Либонь цього року їй настане кінець. Якось дивно і разом з тим сумно стає, що за все своє істнування члени її не тільки не одержували ніякого прибутку, а навпаки: мало не на кожнім роковім загальнім зібранні їх паї зменшуються та зменшуються. При такій постановці діла число членів не тільки не збільшувалось, а ще зменшувалось. Та як би останніми часами повертали паї, то напевне всі їх забрали-б, а то просто не дають, і насильно мусиш бути членом.

З сторонніх людей ніхто не цікавився справою, бо у потребилці завсігди крам був дорожчий. Навіть така проста річ, як нитки, і то катушка 7 коп., тоді як у еврейській крамниці вона коштує 6 коп. Та що казати за другі дорожчі товари? Якогось року діло було підупало зовсім; та за справу взялися місцевий пан-отець і завідуючий 2-клас. школою. Вони повели діло дуже гарно. Навіть паї побільшили, котрі з 10 карб. зійшли на 7. Як би ці особи були і на далі керманичами, то справа пішлаб досить добре. Та на жаль керування справою перейшло до нового голови, начальника місцевої почти. Діло знов почало підупадать. Пан голова почуває себе господарем всеї справи. Коли закуповує який товар для крамниці, то ніхто з членів правління не відає скільки і заскільки чого куплено? Як буває повірка, то пан голова покаже цілу паку росписок від ріжних крамарів, у котрих він закуповував товар для крамниці. Коли ж голові зауважать, чого він нікого не кличе, хоч тоді, коли привозить товари, то він відповідає: „яке кому діло? чого я повинен віддавати комусь справоздання, коли всю справу я веду за власні гроші". З простими членами-селянами повсдиться занадто звисока. Від цього селяне почувають себе ніяково. Бувало на зібранні, коли наш голова росповідає за справу, а селяне скажуть, що не второпали, то він ніколи не поясняє, таке поводження і таке самовладне порядкування всіма справами, тільки шкодить великому ділу кооперації і відбиває всяку охоту до якого-б то ни було гуртування. Як би у цю трудну хвилину хоч інструктор навідався, та налагодив справу, а то соромно буде перед евреями, котрі тілько того й чекають, щоб закрилась потребилка.

Після Петра в нас думали почати вже жати, але почали йти дощі. Идуть майже без перестанку от вже кілька день.

—

С. СТАРО-ПЕТРОВСЬКЕ, маріупольського повіту (на Катеринославщині). *Жнива.* Нарешті дощі припинились. Скошені сіна здебільшого погнили, нескошені—застарілись, а тому і ті й другі втеряли свою вартість. Городи виглядають досить добре, садки й виноградники теж, за виключенням вишень, які чомусь цього року зовсім не вдались. Головна надія нашого хлібороба—хліб, мало постраждав і коли надалі дощів не буде, урожай буде досить добрий—особливо озимини та ячменю. Останні після дощу зразу почали спіти, з 28 іюня почались жнива. Через дощі часто можна бачити таку картину: зерно сиплеться, бо перезріло, а солома, особливо внизу, зелена, і „лобогрійками" косити досить тяжко. Тягота ця дається в знаки особливо коням, бо після торішнього недороду, і тому, що прийшлось на весні багато пересівати, вони, годовані соломою та травою, зовсім охляли і мають тільки шкуру та кістки. Скошене зразу ж молотять на харчі, бо ні коням, ні людям нічого їсти, що тут дуже рідко трапляється.

—

М. ГЛОДОСИ, (на Херсонщині). *Затвердження статуту потребительської крамниці. Урожай.* Вже писалось в „Раді", що у нас ще в январі місяці виникло питання про заснування потребительської крамниці. Тоді-ж таки складено було статут й послано на затвердження п. херсонському губернаторові. Довго про це й чутки не було. Пропала вже всяка надія. Нарешті тілько 1 іюля одержано відповідь: статут затверджується.

Скоро будемо мати власну потребительську крамницю. Тоді вже не сором нам буде перед другими селами, котрі вже давно мають свої крамниці.

Охочих записатись членами є багато.

Урожай у нас багато кращий проти попередніх двох років. Гарні озимі і ярі хліба; гарні проса й кукурузи та гречки.

А скілько страху перетерпіли селяне, то й сказати не можна. Майже весь май і іюнь йшли дощі. Як тілько хмара піднімається, так і замірає душа у селянина, що от-от гряд піде. Торік гряд стілько лиха наробив, що люде довго пам'ятать будуть.

Озимина поспіла—пора вже й косить. Та ось уже кілька день йде майже безперестанно дощ, котрий заважає роботі. Така погода дуже турбує селян.

Листування редакції.

Передплатникові № 293. Комплекти прохаємо за наш кошт прислати до контори „Ради".

М-ко Ладижин, д. Ш-пу. Дописи бандеролею мусять оплачуватися по 7 коп. за лист вагою до 4 лотів.

Справочний оддiл.

Календарні відомості. Середа 11-го іюля. Мч. Евфимії, блж. Ольги, вел. кн. Київської, Ік. Б. М. „Ржевської".
Сх. сон. 4 г 15 хв., зах сон. 7 г. 58 хв.

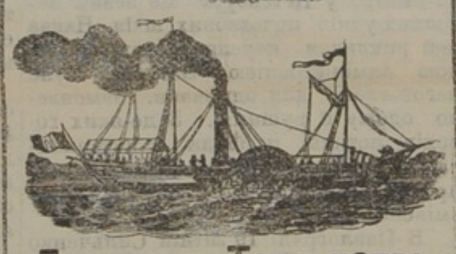

Параходи Товариств:

Общество Пароходства по Днѣпру и его притокамъ" і „2-е Пароходное Общество по Днѣпру и его притокамъ".

Удержує почтово-пасажирські рейси по оцим водяним шляхам:

1) **По Київо-Катеринославському** два рази на день:
з Київа . . . . 8½ г. р. і 5 г. дня.
„ Катеринославу 5 г. р. і 5 г. дня.

2) **По Київо-Ржищевському** що-дня:
з Київа . . . . . в г. дня.
„ Ржищева . . . . . в 10 г. веч.

3) **По Київо-Гомельському** що-дня:
з Київа . . . . . в 2 г. дня.
„ Гомеля . . . . . в 1½ г. дня.

4) **По Київо-Чернигівському** що-дня.
з Київа . . . 12½ г. д. і 5 г. дня.
„ Чернигова . . 3 г. дня і 7 г. веч.

5) **По Київо-Пинському** що-дня.
з Київа . . . . . в 9½ г. ранку.
„ Пинська . . . . в 9 г. ранку.

6) **По Київо-Чорнобильському** що-дня.
з Київа . . . . . в 6 г. веч.
„ Чорнобиля . . . . в 8 г. утра.

7) **По Київо-Могильовському:**
з Київа—по неділям, понеділкам, середам, четвергам і п'ятницям в 2 г. дня.

8) з Могильова—по неділям, понеділкам, вівторкам, четвергам і п'ятницям в 6 г. ранку.

9) **По Могильово-Оршанському**) що-дня.
По Гомельо-Вітковському)

Роспис ходу поїздів
(з 18-го квітня 1912 р.)

ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ЗАЛІЗНИЦЯ.	№ потягу	Одходить з Київа.	№ потягу	Прибуває до Київа
Кур'єр. І і ІІ кл. Одеса, Унгені, Рені . .	1	9 веч.	2	9. 31 ран.
Кур'єр. І і ІІ кл. Казатин, Брест, Варшава, Каліш, Відень	9	7. 10 веч.	10	10. 15 р.
Кур'єр. І, ІІ і ІІІ кл. Сарни, Вільна, Рига, Петербург	11	9. 30 ран.	12	9. 10 веч.
Почт. І, ІІ і ІІІ кл. Біла Церква, Казятін, Житомір, Одеса, Гранво, Білосток, Унгені, Рені	3	9 ран.	4	9. 23 веч.
Почт. І, ІІ і ІІІ кл. Фастів, Знаменка, Єлисаветград, Верхівцево, Катеринослав . . .	17	11. 30 в.	18	7. 50 ран.
Почт. І, ІІ і ІІ кл. Сарни, Ковель, Варшава .	3	2. 35 дня	4	4. 40 дня.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Одеса, Умань, Новоселиця, Унгені, Рені . .	5	12 25 н.	6	6. 15 ран.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Казятин, Граєво, Брест, Варшава, Житомир .	13	1. 00 н.	14	6. 27 ран.
Швидк. І, ІІ і ІІІ кл. Знаменка, Єлисаветград, Миколаїв, Катеринослав, Ростов н. д	21	8. 20 ран.	22	9. 50 веч.
Зміш. І, ІІ і ІІІ кл. Фастів, Казятин, Умань, Одеса, Ростов н. д. .	15	10. 50 р.	16	6. 27 веч.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Фастів, Біла Церква, Ольшаниця	27	5. 25 дня.	—	—
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Знаменка, П'ятихатка, Катеринослав, Севастополь, Миколаїв, Єлисаветград	19	7. 20 веч.	20	10. 00 р.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Казятин, Житомир, Козель, Радзивилів, Вінець	29	7. 50 веч.	30	9. 12 ран.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Одеса, Волочиськ, Унгені, Ядень, Турин . . .	7	9. 35 веч.	8	8. 48 ран.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Сарни, Ковель, Варшава	5	11. 55 в.	6	7. 28 ран.
Зміш. IV кл. Фастів, Знаменка, Казятин, Одеса	31	9. 55 веч.	32	12. 20 д.
Зміш. IV кл. Сарни, Ковель, Варшава . . .	31	10. 45 в.	32	7. 18 ран.
Служ. ІІ і ІІІ кл., до Фастова	35	3. 35 дня.	—	—
Служ. ІІ і ІІІ кл. до Фастова	37	4. 40 дня	—	—
Дачн. ІІ і ІІІ кл. од Фастова	—	—	74	11. 05 р.
Служ. ІІ і ІІІ кл. до Тетеріва	45	4. 25 дня	40	9. 40 ран.
Дачн. ІІ і ІІІ кл. до Тетеріва	43	11. 15 р.	44	7. 32 веч.
Служ. ІІІ кл. до Бородянки	39	5. 13 дня	34	5. 58 ран.
Служ. ІІ і ІІІ кл. до Бородянки	33	3. 10 дня	36	8. 03 ран.
Дачн. ІІ і ІІІ кл. до Бородянки	47	8. 35 веч.	42	12. 33 дня
МОСК.-КИЇВО-ВОРОН. ЗАЛІЗН.				
Швидк. І, ІІ і ІІІ кл. Брянськ, Харьків, Москва	2	12. 30 д.	1	5. 00 д.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Бахмач, Конотоп, Конотоп, Навля, Брянськ, Москва, Калуга .	4	12. 10 н.	3	5. 40 н.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Бахмач, Конотоп, Артаково, Курськ, Вороніж .	12	7. 00 веч.	11	9. 30 р.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Бахмач, Конотоп, Артаково, Курськ, Вороніж	14	10 45 в.	13	7. 00 р.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Бахмач, Ворожба, Курськ	16	1. 00 дня	10	4. 15 д.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Бахмач, Ворожба, Жлобин, Петербург . . .	18	7. 30 в.	17	10. 35 р.
Швидк. І, ІІ і ІІІ кл. Полтава, Харьків	2	6. 00 в.	1	11. 35 р.
Пас. І, ІІ і ІІІ кл. Полтава	П. 4	11. 15 в.	П. 3	6. 30 р.
Тов.-пас. І, ІІ і ІІІ кл. Полтава, Владикавказ	6 П.	8. 00 р.	5 П.	11. 13 в.

Редактор **В. Яновський**.
Видавець **Є. Чикаленко**.

Оповістки.

Коли прорізуються зуби дуже користно вигодовувати дітей фосфоризованою молочною мукою „АЛЬПИНА". Продається в апт. і аптекарськ магазинах.

Лікарі та Лікарні

ПРИТУЛОК ДЛЯ ПОРОДІЛЬ акушерки **М. І. Дмитрієвої-Лінчевської** Під догляд лік.-спец. Прийом породіль у всяку пору. Мар.-Благовіщенська 44.

КВАТИРІ

Готель „Україна" віддає в найм КІМНАТИ по міс. і на добу, недорого. Бульв-Кудр., 34

ПРАЦЯ

Готовлю до іспиту на ЗВ. УЧИТЕЛЯ—ЦІ (уїздн., народн., церк.), на І КЛ. ЧИН., в учит. СЕМИНАРЦІ, за 4—7 кл. жін. ГІМНАЗІЇ і інш. Бібіков. бульв., 44, кв. 5. 5-338-9

Молод. приїз. інтел. дама шукає посади: прод., хаз., кас. Фундуклея. 27, столова. 3-347-2

ВСЯКІ

В Константинограді можна купувати „Раду" в крамниці Кагановського на Белевській вул. в будинкові Малеєва.

У Херсоні книжно-газетний кіоск „Початок", (Рішельєвська вул., почт. ящ. № 444). Приймає передплату на „Раду" по цінах редакції з виплатом навіть що-місячним. Тут же всі новини української літератури.

В Курському купувати окремі №№ „Ради" можна в кіоскові Н. Д. СКУРКА.

В ОХТИРЦІ передплачувати „РАДУ" на таких-же умовах, як і в конторі газети, а також купувати в роздріб—можна в книжно-газетному кіоскові Д. О НАУМЦЯ.

У Владівостоці купувати „Раду" окремими №№ можна в книжному кіоскові „Польза" на розі Светланської й Суйфунської ул. Там же продаються українські книжки, журнали і листовні картки.

ХЛІБОРОБСЬКЕ ВИД-ВО **„РІЛЛЯ". Київ, Тургенівська, 9**

випускає в августі цього року велику книжку: ХЛІБОРОБСЬКИЙ ПОРАДНИК-КАЛЕНДАРЬ „Ріллі" на 1913-й рік. В календарі 200 стор. є статті Є. Чикаленка, П. Нестеренка, А. Терниченка, С. Роженка, К. Михайлюка, А. Силенка і инш. спеціялистів. Багато малюнків. Всі статті написані докладно, популярно.
ЦІНА КАЛЕНДАРЯ—20 КОП., з редакції „Ріллі" висилається за 25 коп. (Можна почтов. марками). Хто замовляє з редакції тепер—буде тому послано зараз, як вийде з друку. Передплатникам часопису „Ріллі" (на 3-ій рік) розішлеться дурно в Ноябрі місяці. Більше 20 прим. пересилається коштом вид-ва. 0-349-1

Приймається передплата на 1912 рік на українську народню ілюстровану газету

Другий рік видання. **„ЗАСІВ"** Другий рік видання.

Ціна на рік 3 руб., на пів року 1 руб. 60 коп., на 3 місяці 85 коп.
Хто випише ЗАСІВ за цілий рік, той дістане всі №№ починаючи з першого, а так само дурно додаток: Повний збірник творів Івана Котляревського в 3 томах. Сюди увійдуть: Енеїда, Наталка Полтавка, Москаль Чарівник і Ода до Князя Куракіна. Крім того буде уміщено біографію Ів. Котляревського.
Адреса: Київ, Велика Володимирська № 28. Редакція газети „Засів".
ЗАСІВ призначується головним чином для хліборобів і робітників; ЗАСІВ виходить що тижня в пятницю; ЗАСІВ подає статті й новини про сучасне життя на Україні в Росії і за кордоном, з української і всесвітньої історії і письменства, артистичної творчости, з наук природних, лікарських, з сельського господарства, кооперації, техніки, гігієни, медицини, а також вірші, оповідання, ілюстрації при статтях і осібно ЗАСІВ містить дописи з сел і міст, звертаючи особливу увагу на рух освітний і економичний на селі, про вистави, лекції, вечірки, заведення бібліотек, спілкових крамниць, позичкових і сельсько-господарських товариств, професійних спілок між робітниками (на сі теми особливо бажані кореспонденції). ЗАСІВ дає відповіді на запитання передплатників, а також поради спеціалістів господарські, юридичні й лікарські, в справах економичних і просвітніх.
Участь в Засіві будуть брати:
Ю. Азовський, Ю. Будяк, В. Винниченко, М. Вороний, проф. М. Грушевський, М. Гехтер, В. Дорошенко, М. Залізняк, М. Коцюбинський, В. Корольов, М. Левицький, В. Лікаренко, Майорський, О. Олесь, Л. Пахаревський, С. Русова, В. Самійленко, Ю. Сірий, П. Смуток, Т. Суліма, О. Степаненко, проф. М. Сумцов, Є. Терниченко, С. Черкасенко, М. Чернявський, Ол. Черняхівський, Є. Чикаленко, І. Чупринка і инші.
Передплата далі на 1911 рік ще приймається. Хто хоче одержати за цілий 1911 рік, то присилає 2 р. 50 коп.
Передплату приймає Книгарня „Літературно-Наукового Вістника" у Київі, Велика Володимирська № 28. Українська книгарня в Харькові, Рибна, 35. Посередникам процент. від передплати. Статті і дописи просять надсилати в книгарню Л. Н. Вістника. Редактор-видавець О. Степаненко. Пробні числа висилаються дурно.

Приймається передплата на 1912 рік на часопись

„ДІЛО"

Виходить що-дня. Передплата на рік для Російської України 44 корони, на пів року 22 корони; за зміну адреси 50 сотиків.
Адреса редакції: Галичина, Львів, Ринок ч. 10. Oesterreich Lemberg.

1-го січня 1912 року почала виходити єдина українська часопись на Слобідській Україні

„СНІП".

яка містить в собі статті в справах політичних та громадських; огляди критичні: з поля літератури та мистецтва; фельєтони, оповідання, вірші; галерею сучасних діячів; хроніку подій, дописи, ілюстрації то-що.
Виходить раз на тиждень. Умови передплати: на рік 3 руб., пів року 1 р. 75 коп., 3 місяці 1 руб., окреме число 5 коп. За кордон на рік 4 руб., пів-року 2 руб.
Річні передплатники одержать безплатний додаток.
Адреса: ХАРЬКІВ, Конторська, 21.

Приймається передплата на **Записки Наукового Товариства імени ШЕВЧЕНКА.**

Наукова часопись, присвячена передусім українській історії, філології й етнографії. Виходить у Львові що два місяці під редакцією Михайла Грушевського. Адр. Львів, Галичина. ул. Супинського ч. 21. Lemberg Oesterreich. Ціна на рік 6 карб., окреме число 1 карб.

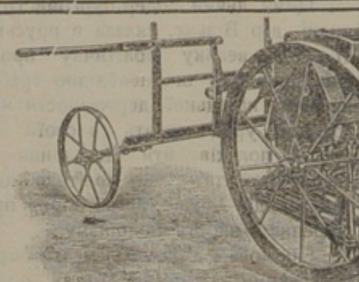

ДО СЕЗОНУ СІЯНОК.

Довголітні спроби з рядовими сіялками всяких заводів добре показують що до точности сіянки, універсальности сіяльного апарату і довголітньої праці

РЯДОВІ СІЯЛКИ

Завода РУД. САККА займають перше місце. РЯДОВІ СІЯЛКИ ЗАВОДА РУД. САККА збудовані цілком із заліза, сіяльні апарати фрезовані на спеціяльних машинах, сошники сіялок на бажання замовців доставляються ЄВРОПЕЙСЬКОГО чи АМЕРИКАНСЬКОГО типу, або ж ДІСКОВІ.
Придатні ДО РОБОТИ сіялки 25 і БІЛЬШЕ ЛІТ.

Виключне представництво **Акц. Общ. „Вл. А. Долинскій"**, Київ, Хрещатик № 22. 20-314-14

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.